

ЇЖАК ЗВИЧАЙНИЙ (*ERINACEUS EUROPAEUS* BARR.-HAM., 1900) В ФАУНІ УЖГОРОДСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Куруц Н.В., Катона К.А.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», кафедра зоології

На фоні всезростаючого антропогенного впливу на природні екосистеми, все більш значимими виявляються дослідження, направлені на вивчення окремих видів тварин, визначених територій, які перебувають у складних взаємозв'язках між собою і можуть стати основним базисом для здійснення різних природоохоронних заходів. Так як їжак звичайний (*Erinaceus europaeus* Barr.-Ham., 1900) є одним з самих давніх представників комахоїдних ссавців, представляє значний інтерес з точки зору проблем адаптації до умов існування та мінливості, еволюції і філогенії, зоогеографії, то всебічне вивчення його в умовах Ужгородського району Закарпатської області дає можливість краще зрозуміти значення його у природі і господарстві людини.

Мета роботи полягала у вивченні еколого-біологічних особливостей їжака звичайного (*Erinaceus europaeus* Barr.-Ham., 1900) на території Ужгородського району.

Вагомий вклад у вивчення комахоїдних Закарпатської області, в тому числі і їжака звичайного, внесли: В.І. Абеленцев, І.Г. Підоплічко, Б.М. Попов, І.В.Загороднюк, І.І.Колюшев, Н.В. Куруц, І.Т. Сокур, К.А.Татарінов, І.І. Турянін, Г.Ф. Сенік та ряд інших. Однак, питання, що стосуються

дослідження окремо взятих визначених територій, зокрема, досліджуваного регіону, то вони вивчені не в повній мірі. На основі літературних даних і наших досліджень встановлено, що на території Ужгородського району поширений вид – їжак звичайний – *Erinaceus europaeus* Wag.-Ham., 1900. Фізико-географічні умови досліджуваного регіону є сприятливими для його проживання, тому часто зустрічається на пасовищах, присадибних ділянках, заходить у людські помешкання. Спостереження, проведені нами на території досліджуваного регіону над їжаками як в природних умовах, так і в неволі, дають можливість вважати, що він активний в теплі періоди року, переважно увечері і вночі, в похмуру, але не дощову погоду і вдень. Добова активність його залежить як від пори року, так і від кліматичних умов та нестача корму. Їжак звичайний – типова гетеротермна, зимосплячка тварина. Річний цикл ділиться на літній період (активний) і зимовий (пасивний), коли тварина залягає у сплячку. Стимулом до сплячки є зниження температури навколишнього середовища. Властивість до впадання у сплячку є спадковою ознакою, що виробилася в процесі історичного розвитку даних видів. В умовах Ужгородського району, так як регіон є теплим, порівняно з іншими в області, то впадання в сплячку ми відмічали в третій декаді жовтня, на початку листопада. Під час сплячки знижується інтенсивність процесів обміну речовин, частота дихання зменшується від 40-50 до 6-8 (при сплячці) ударів за хвилину. Знижується також температура тіла - від 34 до 5°C (при сплячці), що сприяє зменшенню витратит енергії на вироблення тепла. Прокидаються від сплячки в березні-квітні. На цей же час у них припадає і початок гону. Молоді з'являються в кінці квітня – у травні. У виводку – 2-8 малят без голок.

На основі кількісних обліків, встановлено, що середня щільність популяцій цього виду на досліджуваній території складає 2,25 особин/га. Основу харчового раціону їжака становлять комахи, шкідниками сільського господарства, менше – дрібні хребетні тварини. Зокрема, на його загальний стан не впливає отрута змій, з якими вони вправно справляються. За добу він з'їдає до 30 г корму, за 180 діб активного періоду – 5,4 кг корму. Загалом, їжак корисна тварина й потребує охорони місць його перебування.